

EKOLOGIK HOLATI OG'IR MINTAQALARNING RIVOJLANISH STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI

Madenova Elmira Nzamatdinovna

Qoraqalpoq davlat universiteti
“Menejment va iqtisodiyot asoslari” kafedrasida
dotsenti PhD.

E-mail: elmiramadenova020@gmail.com

Annotatsiya

Maqola ekologik holati og'ir mintaqalarning rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishda to'plangan xorijiy tajribani nazariy-amaliy yo'nalishda ko'rib chiqdi. Tadqiqot Germaniyaning Rur havzasi, Xitoyning Lyoss platosi, Yevropa Ittifoqining ko'mir mintaqalari va O'zbekistonning Orol bo'yi misolida joriy etilgan integratsiyalashgan yondashuvlarni qiyosiy asosda umumlashtirdi. O'rganish uchun Jahon banki, Yevropa Komissiyasi, Yevropa Investitsiya banki, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti hamda Birlashgan Millatlar Tashkilotining rasmiy hujjatlaridan foydalanildi. Tahlil hududiy salohiyatga tayangan, ko'p manbali moliyalashtirish bilan mustahkamlangan va jamiyat ishtirokiga asoslangan strategiyalar barqaror natija berishini ochib berdi. Maqola olingan xulosalar negizida O'zbekiston sharoitiga moslashuvchi amaliy tavsiyalarni ishlab chiqdi. Natijalar mintaqaviy siyosatni takomillashtirishga xizmat qildi.

Kalit so'zlar: ekologik holati og'ir mintaqalar; hududiy rivojlanish strategiyasi; ekologik tiklash; adolatli o'tish; ko'p manbali moliyalashtirish; Orol bo'yi; integratsiyalashgan yondashuv.

Аннотация

Статья рассмотрела зарубежный опыт реализации стратегий развития регионов со сложной экологической ситуацией в теоретико-прикладном ключе. Исследование обобщило интегрированные подходы, применённые на примере Рурского бассейна Германии, Лёссового плато Китая, угольных регионов Европейского союза и Приаралья Узбекистана, на основе сравнительного анализа. В качестве источников использовались официальные документы Всемирного банка, Европейской комиссии, Европейского инвестиционного банка, Организации экономического сотрудничества и развития и Организации Объединённых Наций. Работа показала, что стратегии, опирающиеся на территориальный потенциал, подкреплённые многоканальным финансированием и основанные на участии сообществ, обеспечивали устойчивый результат. Статья выработала практические рекомендации, адаптируемые к условиям Узбекистана. Полученные результаты послужили совершенствованию региональной политики.

Ключевые слова: регионы со сложной экологической ситуацией; стратегия регионального развития; экологическое восстановление; справедливый переход; многоканальное финансирование; Приаралье; интегрированный подход.

Abstract

The article examined the foreign experience of implementing development strategies for regions with severe ecological conditions from a theoretical and practical perspective. The study synthesised integrated approaches applied in Germany's Ruhr basin, China's Loess Plateau, the coal regions of the European Union, and the Aral Sea region of Uzbekistan, drawing on comparative analysis. It relied on official documents issued by the World Bank,

the European Commission, the European Investment Bank, the Organisation for Economic Co-operation and Development, and the United Nations. The work demonstrated that strategies grounded in territorial potential, reinforced by multi-source financing, and built on community participation delivered durable outcomes. The article formulated practical recommendations adaptable to Uzbekistan. The findings supported the refinement of regional policy.

Keywords: regions with severe ecological conditions; regional development strategy; ecological restoration; just transition; multi-source financing; Aral Sea region; integrated approach.

KIRISH

Ekologik holati og'irlashgan mintaqalar uzoq davom etgan sanoat faoliyati, tabiiy resurslardan jadal foydalanish yoki yirik miqyosdagi ekologik o'zgarishlar oqibatlarini bir vaqtning o'zida ko'tarib kelmoqda. Bunday hududlarni qayta rivojlantirish vazifasi alohida amaliy ahamiyatga ega bo'lib, u faqat tabiatni muhofaza qilish tadbirlari bilan emas, balki iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional choralarni yagona tizimga jamlagan kompleks strategiyalar orqali hal etiladi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti mintaqaviy rivojlanishni har bir hududning o'ziga xos salohiyati va ehtiyojiga moslashtirilgan, joylashuvga yo'naltirilgan (place-based) yondashuv sifatida ta'riflaydi [1].

Amaliyot yetakchi mamlakatlar va xalqaro institutlar ekologik qayta tiklanishni xarajat emas, balki rivojlanishning harakatlantiruvchi omili sifatida qabul qilayotganini ko'rsatadi. Yevropa Ittifoqi 2021-2027-yillar uchun eng ko'p ta'sirlangan hududlarda kamida 100 milliard yevro mablag'ni safarbar etishni nazarda tutuvchi Adolatli o'tish mexanizmini ishga tushirdi [2]. Bunday miqyosdagi resurslar ekologik yukni kamaytirish hamda yangi ish o'rinlari va zamonaviy tarmoqlarni shakllantirish o'rtasidagi bog'liqlikni amaliy darajada tasdiqlaydi.

O'zbekiston uchun bu masala bevosita amaliy mazmun kasb etadi. Orol dengizining qurishi natijasida shakllangan ekologik vaziyat Qoraqalpog'iston va unga tutash hududlarda murakkab ijtimoiy-iqtisodiy holatni yuzaga keltirdi. Mamlakat hukumati Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan birgalikda Orol bo'yi mintaqasi uchun Inson xavfsizligi bo'yicha ko'p tomonlama trust fondini tashkil etdi; ushbu mexanizm xalqaro donor resurslarini yagona platformada birlashtirib, integratsiyalashgan choralarni amalga oshirishga xizmat qiladi [3]. Bunday sharoitda ekologik holati og'ir mintaqalarni rivojlantirishning xorijiy tajribasini o'rganish milliy amaliyot uchun foydali tayanch beradi.

Maqolaning maqsadi - ekologik jihatdan jiddiy muammolarga duch kelgan mintaqalarda qo'llanilgan rivojlanish strategiyalarini xorijiy amaliyot misolida o'rganish, ularning umumiy qonuniyatlarini aniqlash va O'zbekiston sharoitiga moslashuvchi amaliy xulosalarni shakllantirishdan iborat. O'rganish to'rt yo'nalishda - institutsional asoslar, moliyalashtirish vositalari, ekologik tiklash amaliyoti va jamiyat ishtiroki bo'yicha olib borildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Eski sanoat mintaqalarini qayta tiklash bo'yicha ilmiy adabiyotda strukturaviy o'zgarishlar nazariyasi markaziy o'rin tutadi. Germaniyaning Rur havzasi misolida o'tkazilgan tadqiqotlarda mintaqaning ko'mir va po'lat sanoatiga bog'liqlikdan chiqib, bilimga asoslangan iqtisodiyot tomon harakati aqlli ixtisoslashuv (smart specialization) siyosati orqali izohlanadi; ayni vaqtda institutsional tarkibning murakkabligi bunday o'tishni sekinlashtirishi mumkinligi e'tirof etiladi [4].

Mintaqaviy darajadagi ekologik siyosatni o'rganishda Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining yondashuvi muhim metodologik tayanch beradi. Tashkilot mamlakat va hududlar uchun moslashtirilgan ekologik siyosat hamda strategiyalar ishlab chiqish, ilg'or amaliyotlarni almashish va yashil investitsiyalarni rag'batlantirish zarurligini asoslaydi [5]. Bunday qarash ekologik tiklanishni mintaqaviy iqtisodiy o'sish bilan uzviy bog'laydi.

Adolatli o'tish (just transition) tushunchasi zamonaviy mintaqaviy siyosatning alohida yo'nalishiga aylandi. Yevropa Komissiyasi 2017-yilda o'tish jarayonidagi ko'mir mintaqalari tashabbusini boshlab, shunchaki energetik o'zgarishni emas, balki ish o'rinlari, ko'nikmalar va iqtisodiy diversifikatsiyani qamrab oluvchi yaxlit yondashuvni shakllantirdi [6].

Ekologik tiklash amaliyotini nazariy jihatdan asoslashda havza miqyosidagi kompleks tiklash modeli e'tiborga loyiq. Jahon banki hujjatlarida Xitoyning Lyoss platosida amalga oshirilgan havzani tiklash loyihasi qashshoqlik va atrof-muhit tanazzuli o'rtasidagi o'zaro kuchaytiruvchi halqani uzish hamda tabiatga mos rivojlanishga erishish vositasi sifatida tavsiflanadi [7]. Bunday model ekologik va iqtisodiy maqsadlarni yagona dasturda birlashtiradi.

Mintaqaviy rivojlanish strategiyalarining yana bir yo'nalishi sanoat merosini qayta ishlatishga bog'liq. Rur havzasi bo'yicha tadqiqotlarda sobiq sanoat obyektlarini madaniy meros va turizm resursiga aylantirish post-industrial iqtisodiy mavqeni mustahkamlash usuli ekani ko'rsatiladi [8]. Bunday tajriba ekologik tiklangan hududlarning yangi iqtisodiy funksiyalarini shakllantirish imkonini beradi.

Keltirilgan ilmiy qarashlar bir-birini to'ldiradi: joylashuvga yo'naltirilgan siyosat strategiyaning asosini belgilasa, moliyalashtirish vositalari uni amalga oshirish quvvatini ta'minlaydi, ekologik tiklash va sanoat merosini qayta ishlatish esa hududning yangi rivojlanish negizini yaratadi. Mavjud adabiyotda ushbu elementlarni yagona qiyosiy doirada birlashtirgan, O'zbekiston amaliyotiga yo'naltirilgan umumlashma nisbatan kam uchraydi; maqola ana shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

METODOLOGIYA

O'rganishda qiyosiy keys-stadi (comparative case study) usuli qo'llanildi. Tahlil birligi sifatida ekologik holati og'ir to'rt mintaqaga tanlandi: Germaniyaning Rur havzasi, Xitoyning Lyoss platosi, Yevropa Ittifoqining ko'mir mintaqalari guruhi va O'zbekistonning Orol bo'yi. Keyslarni tanlashda uchta mezon asos qilib olindi: ekologik tanazzulning jiddiyligi, amalda joriy etilgan rivojlanish strategiyasining

mavjudligi va natijalarni tasdiqlovchi rasmiy ma'lumotlarning ochiq manbalarda mavjudligi.

Ma'lumotlar bazasini xalqaro institutlarning birlamchi hujjatlari tashkil etdi: Jahon banki loyiha hisobotlari, Yevropa Komissiyasi va Yevropa Investitsiya bankining rasmiy nashrlari, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining tahliliy materiallari hamda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tuzilmalarining hisobotlari. Faktik aniqlikni ta'minlash maqsadida moliyaviy ko'rsatkichlar va natijaviy ma'lumotlar yalpi umumlashtirilgan holda emas, balki tegishli birlamchi manbaga bog'lab keltirildi. Hujjatli o'rganish sifat tahlili (qualitative content analysis) tamoyillariga muvofiq amalga oshirilib, har bir keys bo'yicha strategiyaning institutsional asosi, moliyalashtirish manbalari, ekologik natijalari va ijtimoiy ta'siri ajratib ko'rib chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Germaniyaning Rur havzasi eski sanoat mintaqasini qayta tiklashning eng yirik namunalaridan biri hisoblanadi. Mintaqaviy boshqaruvni Rur mintaqaviy uyushmasi (Regionalverband Ruhr) muvofiqlashtiradi; uning sa'y-harakatlari natijasida 1999-yilda yo'lga qo'yilgan Sanoat merosi yo'li bugungi kunda 25 ta tayanch nuqtani birlashtirib, mintaqaga har yili sakkiz milliondan ortiq sayyohni jalb etadi. Hozirgi vaqtda 5,1 million aholiga ega havza «kulrang» sanoat hududidan universitetlar va texnologiya markazlariga ega zamonaviy makonga aylandi [9].

Havzaning ekologik tiklanishida Emscher daryosini qayta tiklash loyihasi markaziy o'rin tutadi. 1990-yilda boshlangan, taxminan 30 yilga mo'ljallangan ushbu loyiha doirasida ochiq oqava kanaliga aylangan daryo tabiiy holatga qaytarildi; umumiy investitsiya hajmi 5,5 milliard yevroni tashkil etdi, Yevropa Investitsiya banki esa 2011-yildan buyon loyihaga 1,8 milliard yevro miqdorida kredit ajratdi [10]. Mablag'ning taxminan 80 foizi oqava suv to'lovlari hisobidan, qolgan 20 foizi Yevropa Ittifoqi hamda milliy va hududiy byudjetlar hisobidan qoplandi; 2021-yildan e'tiboran daryo to'liq oqava suvlardan xoli holatga keltirildi [11]. Natijada hudud bo'ylab yuzlab kilometr velosiped yo'llari barpo etilib, suv havzasi rekreatsiya va turizm resursiga aylandi.

Xitoyning Lyoss platosida amalga oshirilgan havzani tiklash loyihasi ekologik va iqtisodiy maqsadlarni uyg'unlashtirishning yorqin misolidir. 1994-2005-yillarda Shansi, Shaansi, Gansu viloyatlari va Ichki Mo'g'uliston hududidagi 48 tumanda, umumiy maydoni taxminan 30 ming kvadrat kilometr bo'lgan yerlarni qamrab olgan loyihaning umumiy qiymati 550 million AQSh dollarini tashkil etdi, shundan 300 million dollari Jahon bankining IBRD va IDA resurslari hisobiga ta'minlandi. Loyiha terassalashtirish, qiya yon bag'irlarni himoyalash va o'simlik qoplamini tiklash orqali tuproq eroziyasini hamda Sariq daryoga oqib tushadigan loyqa miqdorini kamaytirdi; natijada dehqonlar daromadi ikki baravar oshdi [12].

Yevropa Ittifoqining ko'mir mintaqalari tajribasi institutsional koordinatsiyaning kuchi bilan ajralib turadi. 2017-yildan faoliyat yuritayotgan o'tishdagi ko'mir mintaqalari tashabbusi hokimiyat, biznes, kasaba uyushmalari va ilmiy doiralarni bilim almashinuvi uchun yagona platformada birlashtirdi; Adolatli o'tish mexanizmi esa eng ko'p ta'sirlangan hududlarda katta hajmdagi resurslarni safarbar etadi [2]. Yevropa

hisob palatasining maxsus hisobotida o‘tish jarayonida ishdan bo‘shagan ko‘mir ishchilarining mehnat bozoridagi holati aksariyat hududlarda umuman ijobiy bo‘lgani qayd etildi; qo‘llab-quvvatlash Asturiya, Sileziya va Jiu vodiysi kabi mintaqalarda hududiy adolatli o‘tish rejaları asosida amalga oshirildi [13].

O‘zbekistonning Orol bo‘yi mintaqasida qo‘llanilayotgan yondashuv yuqorida keltirilgan tajribalarga mazmunan yaqin. Inson xavfsizligi bo‘yicha ko‘p tomonlama trast fondi doirasida e‘lon qilingan birinchi loyihalar to‘plamida ekologik xavfsizlik - jumladan, o‘rmonlashtirish, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya yo‘nalishlari ustuvor etib belgilandi. Fondning boshqaruv qo‘mitasi umumiy qiymati 3,085 million AQSh dollari bo‘lgan ikkita loyihani ma‘qulladi; ular Qoraqalpog‘istonda taxminan 30 ming kishi manfaatiga xizmat qildi, jumladan, qishloq aholisini ichimlik suvi bilan ta‘minlash hamda kichik tadbirkorlik va ekoturizmni rivojlantirish orqali daromad manbalarini kengaytirish ko‘zda tutildi [14].

To‘rt keys o‘rtasidagi qiyos bir necha umumiy qonuniyatni ochib beradi. Birinchidan, barcha holatlarda strategiya hududning o‘ziga xos salohiyatiga tayanadi. Ikkinchidan, natijaning barqarorligi ko‘p manbali moliyalashtirish - davlat byudjeti, xalqaro moliya institutlari va maxsus fondlarning uyg‘unligi bilan ta‘minlanadi. Uchinchidan, ekologik tiklash mustaqil maqsad emas, balki iqtisodiy diversifikatsiya uchun asos sifatida qaraladi. To‘rtinchidan, mahalliy hokimiyat va aholi ishtiroki natijani mustahkamlaydi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining baholashicha, hududiy darajadagi hukumatlar iqlim bilan bog‘liq davlat xarajatlarining o‘rtacha 63 foizini va iqlimga oid davlat investitsiyalarining 69 foizini boshqaradi; bu mintaqaviy bo‘g‘inning ekologik o‘tishdagi hal qiluvchi rolini ko‘rsatadi [15].

Quyidagi jadval o‘rganilgan keyslarning asosiy parametrlarini tasdiqlangan manbalar asosida umumlashtiradi (1-jadval).

1-jadval

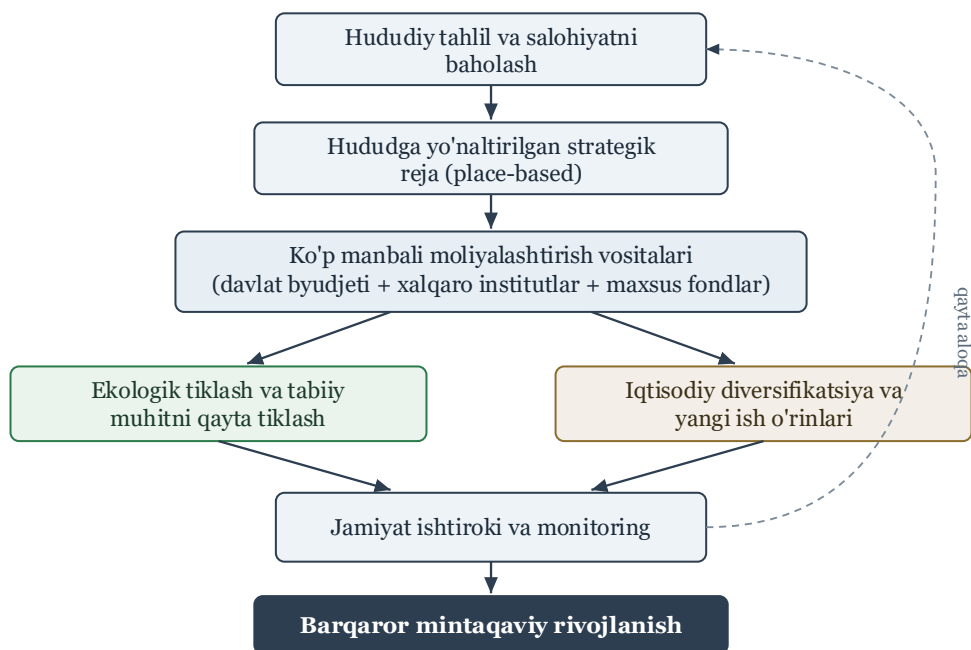
Ekologik holati og‘ir mintaqalarda qo‘llanilgan rivojlanish strategiyalarining qiyosiy tavsifi¹

Mintaqa (mamlakat)	Strategiyaning asosiy yo‘nalishi	Yetakchi institutsional vosita	Tasdiqlangan moliyalashtirish	Asosiy natija
Rur havzasi (Germaniya)	Sanoat merosini qayta ishlatish va Emscher daryosini ekologik tiklash	Rur mintaqaviy uyushmasi va Emschergenossenschaft	Emscher loyihasi uchun 5,5 mlrd yevro, shundan 1,8 mlrd yevro Yevropa investitsiya banki krediti	2021-yildan boshlab daryo oqava suvlardan to‘liq tozalandi, rekreatsiya va turizm rivojlandi
Lyoss platosi (Xitoy)	Havzani kompleks tiklash, terrasalash va o‘simlik	Jahon banki (IBRD/IDA) va mahalliy hokimiyatlar	Jami 550 mln AQSH dollari, shundan 300 mln AQSH dollari	Dehqonlar daromadi ikki baravar oshdi, eroziya darajasi sezilarli kamaydi

¹ Manba: Rasmiy birlamchi manbalar asosida muallif tomonidan tuzildi.

Mintaqa (mamlakat)	Strategiyaning asosiy yoʻnalishi	Yetakchi institutsional vosita	Tasdiqlangan moliyalashtirish	Asosiy natija
	qoplarni qayta tiklash		Jahon banki mablagʻlari	
Koʻmir mintaqalari (Yevropa Ittifoqi)	Adolatli oʻtish, iqtisodiy diversifikatsiya va qayta tayyorlash	Oʻtishdagi koʻmir mintaqalari tashabbusi va Adolatli oʻtish mexanizmi	2021-2027-yillarda kamida 100 mlrd yevro	Ishchilarning mehnat bozoriga moslashuvi va bandlik koʻrsatkichlari yaxshilandi
Orol boʻyi (Oʻzbekiston)	Ekologik xavfsizlikni taʼminlash, oʻrmonlashtirish va ijtimoiy himoya	Inson xavfsizligi boʻyicha koʻp tomonlama trust fondi	Birinchi toʻplam doirasida 3,085 mln AQSH dollari	30 mingdan ortiq aholi qamrab olindi, ichimlik suvi taʼminoti va ekoturizm rivojlandi

Oʻrganilgan keyslardan kelib chiqadigan umumlashgan modelni 1-rasmda keltirilgan sxema aks ettiradi. Unda hududiy tahlildan boshlanib, strategik reja, moliyalashtirish, ekologik tiklash va iqtisodiy diversifikatsiya, jamiyat ishtiroki hamda monitoring bosqichlarini oʻzaro bogʻlovchi yaxlit jarayon ifodalangan.

1-rasm. Ekologik holati ogʻir mintaqalar uchun integratsiyalashgan rivojlanish strategiyasining umumlashtirilgan modeli¹

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorijiy tajribaning qiyosiy oʻrganilishi ekologik holati ogʻir mintaqalarni rivojlantirish samaradorligi bir necha oʻzaro bogʻliq omilning uygʻunligiga tayanishini

¹ Muallif ishlanmasi

ko'rsatdi. Hududiy salohiyatga asoslangan strategiya, ko'p manbali barqaror moliyalashtirish, ekologik tiklashni iqtisodiy diversifikatsiya bilan bog'lash, jamiyat ishtirokini ta'minlash va natijalarni izchil kuzatib borish - bularning barchasi yaxlit tizim sifatida ishlagan holatlarda eng yaxshi natija qayd etildi. Quyida O'zbekiston amaliyoti uchun amaliy tavsiyalar keltirildi.

1. Hududga yo'naltirilgan strategiya: O'zbekistonning ekologik bosim ostidagi hududlari, avvalo Orol bo'yi uchun har bir tumanning iqtisodiy va tabiiy salohiyatiga moslashtirilgan rejalar ishlab chiqish maqsadga muvofiq [1].

2. Ko'p manbali moliyalashtirish: davlat byudjeti, xalqaro moliya institutlari va maxsus trust fondlarini uyg'unlashtiruvchi barqaror moliyaviy mexanizmni mustahkamlash zarur [3].

3. Ekologik tiklashni iqtisodiy imkoniyatga aylantirish: o'rmonlashtirish, yer unumdorligini tiklash va suv resurslarini boshqarish loyihalarini ekoturizm, qayta ishlash va yangi tarmoqlar bilan bog'lash tavsiya etiladi.

4. Jamiyat ishtiroki: Lyoss platosi tajribasiga muvofiq, mahalliy aholini rejalashtirish va amalga oshirishga jalb etish hamda uzoq muddatli yer foydalanish kafolatlarini ta'minlash natijani barqarorlashtiradi [12].

5. Raqamli monitoring tizimi: strategiya natijalarini muntazam kuzatish va baholash uchun raqamli monitoring vositalaridan foydalanish hududiy boshqaruv sifatini oshiradi.

6. Bosqichma-bosqich va uzoq muddatli rejalashtirish: Emscher tajribasi avlodlararo, uzoq muddatga mo'ljallangan dasturlar ekologik tiklashda eng ishonchli yo'l ekanini ko'rsatadi.

Keltirilgan xulosalar O'zbekistonda mintaqaviy siyosatni takomillashtirish, ekologik holati og'ir hududlarni barqaror rivojlanish yo'liga olib chiqish uchun amaliy tayanch bo'lib xizmat qiladi. Xorijiy tajribaning ijobiy natijalari milliy sharoitga ijodiy moslashtirilganda, ekologik tiklash va iqtisodiy o'sishni birga ta'minlovchi samarali model shakllanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. OECD. Regional development. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/regional-development.html>

2. European Commission. In focus: Towards a just and clean energy transition. 2020. URL: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/focus-towards-just-and-clean-energy-transition-2020-10-01_en

3. United Nations Development Programme (UNDP). UN Multi-Partner Human Security Trust Fund for the Aral Sea Region in Uzbekistan. URL: <https://www.undp.org/uzbekistan/publications/un-multi-partner-human-security-trust-fund-aral-sea-region-uzbekistan>

4. Solving the restructuring problems of (former) old industrial regions with smart specialization? Conceptual thoughts and evidence from the Ruhr. Review of Regional Research, 2021. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10037-021-00157-8>

5. OECD. Greening countries, regions and cities. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/greening-countries-regions-and-cities.html>

6. European Commission (Energy). EU coal regions in transition. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/clean-energy-transition-initiatives/eu-coal-regions-transition_en

7. World Bank. The Loess Plateau Watershed Rehabilitation Project. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/142661468762366534/the-loess-plateau-watershed-rehabilitation-project>

8. Berkenbosch K., Groote P., Stoffelen A. Industrial heritage in tourism marketing: legitimizing post-industrial development strategies of the Ruhr Region, Germany. Journal of Heritage Tourism, 2022. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1743873X.2022.2026364>

9. Regionalverband Ruhr (RVR). Economy & Structural Change. URL: <https://www.rvr.ruhr/en/topics/economy-structural-change/>

10. European Investment Bank (EIB). Emscher River restoration supports the economy of Germany's Ruhr region. 2022. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2022-350-eib-president-hoyer-emscher-river-restoration-supports-the-economy-of-germany-s-ruhr-region>

11. European Environment Agency (Climate-ADAPT). The Emscher Restoration: A Contribution to Climate Adaptation. URL: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/solutions/mission-stories/the-emscher-restoration-story19>

12. World Bank. China - Loess Plateau Watershed Rehabilitation Project: Project Summary Note. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/476031467998470786/txt/103546-BRI-PUBLIC-ADD-SERIES-China-Country-Office-Project-Summary-Note.txt>

13. European Court of Auditors. Special report 22/2022: EU support to coal regions in transition. URL: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/support-coal-regions-22-2022/en/>

14. UNDP Uzbekistan. The Multi-partner Human Security Trust Fund for Aral Sea Region approves funding for two projects worth US\$3.085 million to benefit 30,000 people in Karakalpakstan. URL: <https://www.undp.org/uzbekistan/press-releases/multi-partner-human-security-trust-fund-aral-sea-region-approves-funding-two-projects-worth-us3085-million-benefit-30000>

15. OECD. Environmental transition in regions. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/environmental-transition-in-regions.html>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, yanvar, 1-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**